

КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА
АКАДЕМІЯ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Кафедра спеціальної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
комунального вищого
навчального закладу
«Хортицька національна
навчально-реабілітаційна
академія» Запорізької обласної
ради

О. П. Позднякова
2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП.0016 Логопедичний масаж

Галузьзнань: 01 Освіта
Спеціальність: 016 Спеціальна освіта
Рівень освіти: другий (магістерський)

2016–2017 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Логопедичний масаж» для студентів другого курсу факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи другого (магістерського) рівня освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта».

РОЗРОБНИК:

Лупінович С.М., доцент кафедри спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент

Розглянуто на засіданні кафедри спеціальної освіти
протокол від 23 лютого 2017 р. № 9

Завідувач кафедри спеціальної освіти _____ А.В. Турубарова

ЗМІСТ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ

№ з/п	Назва розділу	Стор.
1.	Опис навчальної дисципліни	4
2.	Мета і завдання навчальної дисципліни	5
3.	Заплановані результати навчання	7
4.	Програма навчальної дисципліни	8
5.	Структура навчальної дисципліни	10
6.	Тематика лекційних занять	11
7.	Тематика практичних занять	15
8.	Тематика завдань самостійної роботи студента	17
9.	Індивідуально навчально-дослідна робота	19
10.	Методи контролю	21
11.	Схема нарахування балів з навчальної дисципліни	22
12.	Питання до заліку	25
13.	Рекомендована література (основна, допоміжна)	28
14.	Інформаційні ресурси в мережі Інтернет	29

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУРС підготовка магістрів	Галузь знань, Спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	01 «Освіта», 016 «Спеціальна освіта» Освітній ступінь: магістр	варіативна
Кількість модулів – 3		Семестр – III
Загальна кількість годин – 90		Лекційних годин – 12
Тижневих годин: аудиторних – 2		Практичні заняття – 18
Аудиторних – 30		Самостійна робота – 60
Самостійна робота студента – 60		Вид підсумкового контролю – залік

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча навчальна програма з дисципліни «Логопедичний масаж» є нормативним документом Хортицької національної академії, який розроблено кафедрою спеціальної освіти на основі освітньо-наукової програми підготовки магістрів та відповідно до навчального плану підготовки студентів денної форми навчання за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта». Робочу програму складено за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах України та узгоджено з відповідною структурою змісту навчального курсу, рекомендованою Європейською кредитно-трансферною системою (ECTS). В основі робочої навчальної програми «Логопедичний масаж» є типова навчальна програма «Логопедичний масаж», затверджена рішенням Вченої ради комунального вищого навчального закладу «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради (протокол від 28.01.2016 № 1).

Курс «Логопедичний масаж» становить науково-теоретичну базу формування соціально-особистісних, загальнонаукових, професійних та спеціалізовано-професійних компетенцій майбутнього вчителя-логопеда. Адже професійна діяльність вчителя-логопеда полягає у наданні кваліфікованої корекційної психолого-педагогічної допомоги дітям, які мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку. Ця допомога полягає в організації системи навчально-виховних та корекційно-розвиткових заходів, спрямованих на виправлення порушень, зумовлених вродженими або набутими вадами органів мовленнєворухового апарату. В процесі засвоєння теоретичної та практичної складової даної програми магістранти повинні отримати знання щодо анатомо-фізіологічних механізмів мовлення, місця логопедичного масажу в комплексній системі логопедичних реабілітаційних заходів, ознайомитись з фізіологічною дією і можливостями логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики, а також, оволодіти методикою та технікою його виконання.

Зміст та структура курсу базуються на анатомо-фізіологічних дисциплінах та реалізують зв'язки з іншими професійно-орієнтованими навчальними дисциплінами. Викладання дисципліни «Логопедичний масаж» здійснюється з опорою на знання студентами наступних предметів: основи медичних знань, неврологічні основи логопедії, анатомія, фізіологія і гігієна дітей дошкільного віку, методика фізичного виховання, основи дефектології, основи логопедії (розділи: «Дизартрія», «Ринолалія», «Порушення голосу» та «Заїкання»). Знання, отримані під час вивчення дисциплін медичного блоку, є основою для розуміння фізіологічних механізмів впливу логопедичного масажу на різні органи та системи, і, особливо, на ті системи, які відіграють провідну роль у процесі формування мовленнєворухового акту. Знання, отримані під час вивчення вищезазначених розділів логопедії, допоможуть студентам зрозуміти необхідність суворої диференційованості у виборі прийомів логопедичного масажу та методики проведення даної логопедичної технології.

Мета курсу – сформувати у студентів систему спеціальних знань, вмінь та навичок використання прийомів диференційованого логопедичного масажу у

корекційній роботі з дітьми, що мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку.

Предмет курсу: процес корекції мовленнєворухових розладів у дітей, що мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку засобами диференційованого логопедичного масажу.

Основними завданнями курсу є:

- уточнити знання студентів щодо анатомії фізіології органів мовлення в нормі та при патології;
- ознайомити з науково-теоретичними основами застосування засобів логопедичної реабілітації у комплексній корекційно-розвитковій роботі з дітьми, що мають порушення психомовленнєвого розвитку;
- сформувати практичні навички проведення логопедичного масажу та пасивно-активної артикуляційної гімнастики;
- навчити здійснювати диференційований вибір комплексу масажних рухів в залежності від стану м'язового тону та емоційного стану дитини, що має порушення психомовленнєвого розвитку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни магістрант повинен

знати:

- анатомо-фізіологічні відомості про будову, іннервацію і кровопостачання м'язів шиї, голови та верхнього плечового поясу;
- науково-теоретичні основи логопедичного масажу, його етапи, завдання та види;
- умови правильної організації і проведення масажу в логопедичній практиці;
- методику логопедичного масажу;
- техніку виконання логопедичного масажу;
- специфіку проведення логопедичного масажу і пасивно-активної гімнастики в залежності від форми і структури мовленнєвого порушення;

вміти:

- визначати стан м'язового тону органів артикуляційного апарату, форму і структуру мовленнєвого порушення;
- орієнтуватися в прийомах і техніках логопедичного масажу;
- здійснювати диференційований підбір комплексу масажних рухів залежно від форми і структури мовленнєвого порушення;
- володіти практичними навичками виконання логопедичного масажу в залежності від стану м'язового тону та емоційного стану дітей, що мають мовленнєву патологію;
- використовувати нетрадиційні методики в корекційній роботі з дітьми, що мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку.

Програма курсу «Логопедичний масаж» розрахована на один семестр навчання: 30 годин аудиторної роботи (12 лекцій, 18 практичних) та 60 годин самостійної роботи. При визначенні змісту занять враховується те, що магістранти мають можливість практичного застосування набутих знань на базі центру ранньої соціальної реабілітації у структурі Хортицької національної академії.

3. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Запланованими результатами навчання є оволодіння:

соціально-особистісними компетенціями:

– розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно осіб з порушеннями мовленнєвого та психофізичного розвитку;

– готовність до надання консультативної допомоги особам з порушеннями мовленнєвого та психофізичного розвитку, їх родичам та педагогам з проблем навчання, розвитку, сімейного виховання, життєвого і професійного самовизначення;

– толерантність;

– адаптивність і комунікабельність;

загально-науковими компетенціями:

– базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для засвоєння загальнопрофесійних дисциплін;

інструментальними компетенціями:

– навички управління інформацією;

– дослідницькі навички;

професійними компетенціями:

– базові уявлення про категорії дітей з порушеннями мовленнєвого та психофізичного розвитку, які є суб'єктами корекційної освіти; розуміння значення комплексного підходу у наданні корекційних освітніх послуг;

– здатність застосовувати основні теоретичні та практичні методи аналізу та оцінки стану мовленнєвого та психофізичного розвитку дітей, які потребують надання логопедичних та корекційно-освітніх послуг.

– здатність до раціонального вибору та реалізації корекційно-освітніх програм на основі особистісно-орієнтованого та індивідуально-диференційованого підходів до навчання та виховання дітей з порушеннями мовленнєвого та психофізичного розвитку.

спеціалізовано-професійними компетенціями:

– здатність використовувати професійно-профільовані знання у діагностичному обстеженні дітей з порушеннями мовленнєвого та психофізичного розвитку з метою уточнення структури мовленнєвого порушення та для вибору індивідуальної освітньо-корекційної траєкторії;

– здатність застосовувати систему спеціальних знань, вмінь та навичок використання прийомів диференційованого логопедичного масажу у корекційно-розвитковій роботі з дітьми, що мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назва розділів, тем та їх зміст
	Модуль 1. Анатомо-фізіологічні основи логопедичного масажу
1.	Фізіологічний вплив логопедичного масажу на органи та системи Логопедичний масаж як ефективний засіб логопедичної реабілітації дітей, що мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку. Фізіологічне обґрунтування застосування логопедичного масажу. Цілі і завдання логопедичного масажу.
2.	Анатомія і фізіологія органів мовлення в нормі Центральний та периферійний відділи мовленнєвого апарату. Анатомія і фізіологія органів артикуляційного апарату.
3.	Обстеження артикуляційного апарату Визначення стану м'язового тону органів артикуляційного апарату. Характеристика порушень м'язового тону.
	Модуль № 2. Логопедичний масаж та пасивно-активна гімнастика
1.	Методика проведення логопедичного масажу Час проведення масажу в структурі логопедичного заняття. Показання та протипоказання до застосування диференційованого логопедичного масажу. Гігієнічні вимоги до його проведення.
2.	Техніка використання логопедичного масажу Основні прийоми класичного логопедичного масажу та помилки при його виконанні. Комплексне використання прийомів логопедичного масажу.
3.	Комплекс масажних рухів, спрямованих на розслаблення м'язів артикуляційної мускулатури (за методикою О.О. Дьякової) Загальні рекомендації до проведення розслаблюючого логопедичного масажу. Техніка масажних рухів. Прийоми пасивної і пасивно-активної гімнастики.
4.	Комплекс масажних рухів, спрямованих на активізацію м'язів артикуляційної мускулатури (за методикою О.О. Дьякової) Загальні рекомендації з проведення активізуючого логопедичного масажу. Техніка масажних рухів. Прийоми самомасажу.
5.	Інструментальні методи логопедичного впливу Проведення масажу за допомогою спеціальних інструментів: постановочних зондів, шпательів, зубних щіток, масажерів для язика. Методика зондового масажу О.В. Новікової.
6.	Методика використання точкового масажу Прийоми точкового масажу. Методичні вказівки до проведення точкового масажу. Елементи методу метамірної стимуляції Скворцова-Осіпенко.
7.	Пасивно-активна гімнастика м'язів та артикуляційного апарату

	Методи і прийоми, які дозволяють активізувати збережені при псевдобульбарній, мозочковій дизартріїх мимовільні рухи та перехід їх у довільні оптимальні ігрові прийоми.
8.	Використання прийомів самомасажу в логопедичній практиці
	Використання прийомів самомасажу в структурі групових логопедичних занять. Мета та тривалість процедури самомасажу.
	Модуль № 3. Логопедичний масаж та артикуляційна гімнастика з дітьми, що мають тяжкі мовленнєві порушення.
1.	Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при дизартрії
	Диференційоване використання прийомів логопедичного масажу в залежності від форми дизартрії. Етапи логопедичного масажу при ДЦП. Види логопедичного масажу при ДЦП.
2.	Специфіка проведення логопедичного масажу та логопедичних вправ при ринолалії та порушеннях голосу
	Загальні методичні рекомендації до проведення логопедичного масажу при ринолалії в доопераційний та післяопераційний періоди. Техніка масажних рухів. Використання точкового масажу при проведенні фонаційної гімнастики.
3.	Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при заїканні
	Вплив логопедичного масажу на емоційний стан дітей, що заїкаються. Організація логопедичного заняття з дітьми, що заїкаються із включенням прийомів логопедичного масажу.
4.	Принципи побудови перспективного планування корекційно-розвиткових заходів для дітей, що мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку.
	Принцип комплексності. Принцип врахування індивідуальних особливостей дитини. Принцип диференційованого підходу.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назва розділу, модуля, теми програми	Обсяг годин				
		усього го	у тому числі			
			а	л	п	срс
Всього годин з дисципліни «Логопедичний масаж»		90	30	12	18	60
Модуль № 1. Анатомо-фізіологічні основи логопедичного масажу		17	7	1	6	10
1.	Фізіологічний вплив логопедичного масажу на органи та системи	3	1	1		2
2.	Анатомія і фізіологія органів мовлення в нормі	7	3		3	4
3.	Обстеження артикуляційного апарату	7	1		3	4
Модуль № 2. Логопедичний масаж та пасивно-активна гімнастика		47	13	6	7	34
1.	Методика проведення логопедичного масажу	5	1	1		4
2.	Техніка використання логопедичного масажу	7	3	2	1	4
3.	Комплекс масажних рухів, спрямованих на розслаблення м'язів артикуляційної мускулатури (за методикою О.О. Дьякової)	6	2	1	1	4
4.	Комплекс масажних рухів, спрямованих на активізацію м'язів артикуляційної мускулатури (за методикою О.О. Дьякової)	6	2	1	1	4
5.	Інструментальні методи логопедичного впливу	8	2	1	1	6
6.	Методика використання точкового масажу	5	1		1	4
7.	Пасивно-активна гімнастика м'язів артикуляційного апарату	5	1		1	4
8.	Використання прийомів самомасажу в логопедичній практиці	5	1		1	4
Модуль № 3. Логопедичний масаж та логопедична гімнастика з дітьми, що мають тяжкі мовленнєві порушення		26	10	5	5	16
1.	Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при дизартрії	7	3	2	1	4
2.	Специфіка проведення логопедичного масажу та логопедичних вправ при ринолалії та порушеннях голосу	9	3	1	2	6
3.	Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при заїканні	7	3	2	1	4
4.	Принципи побудови перспективного планування корекційно-розвиткових заходів для дітей з ТПМ	3	1		1	2

6. ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми, коротка анотація змісту	Кількість годин
	Модуль № 1. Анатомо-фізіологічні основи логопедичного масажу	1
1.	<p>Фізіологічний вплив логопедичного масажу на органи та системи.</p> <p>Логопедичний масаж як ефективний засіб логопедичної реабілітації дітей, які мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку. Фізіологічне обґрунтування застосування логопедичного масажу. Цілі і завдання логопедичного масажу. Етапи логопедичного масажу. Види логопедичного масажу та їх поєднання.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> логопедична реабілітація, логопедичний масаж, мовленнєворуховий аналізатор, рефлекторний вплив, рефлексогенна зона, артикуляційна моторика, спастичність, паретичність, спастичний парез, гіперкінези, синкінезії, оральні синкінезії, атаксії, пропріоцептивні відчуття, гіперсаливація, глотковий рефлекс, аферентація, атаксія, девіація, тремор, мовленнєві кінестезії, динамічний праксис.</p>	1
	Модуль № 2. Логопедичний масаж та пасивно-активна гімнастика	6
3.	<p>Методика проведення логопедичного масажу.</p> <p>Час проведення масажу в структурі логопедичного заняття. Дозування та тривалість логопедичного масажу. Положення тіла пацієнта під час проведення логопедичного масажу. Показання та протипоказання до застосування диференційованого логопедичного масажу. Гігієнічні вимоги до проведення логопедичного масажу: організація робочого місця, положення кушетки, інструментальний столик, медичні матеріали та препарати.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> процедура масажу, етап масажу, курс масажу, зона масажу, цикл, показання, протипоказання, соматичні захворювання.</p>	1
4.	<p>Техніка використання логопедичного масажу.</p> <p>Основні прийоми класичного логопедичного масажу: погладжування, розтирання, розминання, вібрація, поколючування, щільне натискання. Методичні вказівки та помилки при їх виконанні. Комплексне використання прийомів логопедичного масажу.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> основні, допоміжні прийоми, шадний прийом, інтенсивний прийом, погладжування, розтирання, розминання, вібрація, поколючування, щільне натискання, техніка виконання, фаза виконання.</p>	2
5.	<p>Комплекс масажних рухів, спрямованих на розслаблення м'язів артикуляційної мускулатури (за методикою О.О. Дьякової).</p>	1

	<p>Загальні рекомендації до проведення розслаблюючого логопедичного масажу. Техніка масажних рухів, спрямованих на розслаблення м'язів шиї і верхнього плечового поясу, лицьової мускулатури, жувальних та м'язів губ і язика. Додаткові методи впливу. Прийоми пасивної і пасивно-активної гімнастики.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> техніка масажних рухів, масажні лінії, прийоми масажу, пасивна гімнастика, пасивно-активна гімнастика.</p>	
6.	<p>Комплекс масажних рухів, спрямованих на активізацію м'язів артикуляційної мускулатури (за методикою О.О. Дьякової).</p> <p>Загальні рекомендації до проведення активізуючого логопедичного масажу. Техніка масажних рухів, спрямованих на активізацію м'язів обличчя, жувальних м'язів, м'язів губ, язика, м'якого піднебіння, шиї і верхнього плечового поясу. Масаж слизової оболонки порожнини рота, ясен, твердого піднебіння. Додаткові методи впливу. Прийоми самомасажу.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> активізація м'язів, техніка масажних рухів, масажні лінії, прийоми масажу, піднебінно-глотковий рефлекс, самомасаж.</p>	1
7.	<p>Інструментальні методи логопедичного впливу.</p> <p>Проведення масажу за допомогою спеціальних інструментів: постановочних зондів, шпательів, зубних щіток, масажерів для язика. Методика зондового масажу О.В. Новікової. Вивчення спеціальних масажних зондів О.В. Новікової. Техніка виконання масажних прийомів зондами № 1-8. Зондовий масаж язика.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> зондовий масаж, постановочні зонди, масажні зонди, масажний прийом, обколювання м'язів, обколювання с прокочуванням, «перетирання» м'язів, пружинисті зворотні рухи, щільне натискання, «рубка» м'язів, ковзання.</p>	1
	<p>Модуль № 3. Логопедичний масаж та артикуляційна гімнастика з дітьми, що мають тяжкі мовленнєві порушення</p>	5
8.	<p>Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при дизартрії.</p> <p>Диференційоване використання прийомів логопедичного масажу в залежності від форми дизартрії. Етапи логопедичного масажу при ДЦП. Види логопедичного масажу при ДЦП. Використання «рефлекс-забороняючих» позицій при проведенні логопедичного масажу дітям, що хворі на ДЦП. Використання прийому перехресного точкового масажу при гіперкінезах артикуляційної мускулатури. Поєднання прийомів масажу і пасивної гімнастики. Особливості використання логопедичного масажу при стертій формі дизартрії.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> спастична (псевдобульбарна) дизартрія, гіперкінетична (підкіркова, екстрапірамідна) дизартрія, млява (бульбарна) дизартрія, атактична дизартрія, бульбарний синдром, дитячий церебральний параліч, мовленнєворуховий аналізатор,</p>	2

	руховий стереотип, гнозис, динамічний праксис, рефлекс орального автоматизму, тонічні рефлекс, синкінезії, артикуляційний уклад, рухові, мовленнєві кінестезії, динамічний праксис, метамірні стимуляція, локальна гіпотермія, «рефлекс-забороняюча» позиція.	
9.	<p>Специфіка проведення логопедичного масажу та логопедичних вправ при ринолалії та порушеннях голосу.</p> <p>Загальні методичні рекомендації до проведення логопедичного масажу при ринолалії в доопераційний та післяопераційний періоди. Техніка масажних рухів, спрямованих на активізацію м'язів піднебінної занавіски, піднебінно-язикових та піднебінно-глоткових м'язів. Додаткові методи впливу. Пасивно-активні вправи, які стимулюють роботу піднебінно-глоткових м'язів. Використання точкового масажу при проведенні фонаційної гімнастики.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> функціональна органічна ринолалія, валік Пасавана, піднебінна занавіска, піднебінно-глоткові м'язи, піднебінно-язикові м'язи, піднебінно-глотковий рефлекс, діафрагмальне дихання, псевдокомпенсація, фонаційна гімнастика.</p>	1
10	<p>Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при заїканні.</p> <p>Вплив логопедичного масажу на емоційний стан дітей, що заїкаються. Комплексне використання прийомів класичного і точкового масажу. Вибір прийомів і методики масажу в залежності від клінічної форми заїкання. Організація логопедичного заняття з дітьми, що заїкаються із включенням прийомів логопедичного масажу.</p> <p><i>Основні поняття теми:</i> артикуляційні, голосові, дихальні судоми, інспіраторна судома, експіраторна судома, голосова судома, підкіркова симптоматика, тонічні, клонічні судоми, насильницькі рухи, хроніфікація мовленнєвого дефекту, емболофразія, логофобія, релаксація, підвищення рецепторної активності, диференційована аферентація, логоритмічні вправи, фонаційна гімнастика.</p>	2
	РАЗОМ	12

7. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми, коротка анотація змісту	Кількість годин
	Модуль № 1. Анатомо-фізіологічні основи логопедичного масажу	6
1.	<p>Обстеження артикуляційного апарату. <i>Завдання.</i> Закріпити навичку діагностування стану органів артикуляційного апарату шляхом огляду, пальпації, спостереження під час виконання статичних та динамічних вправ.</p>	6
	Модуль № 2. Логопедичний масаж та пасивно-активна гімнастика	7
3.	<p>Техніка використання логопедичного масажу. <i>Завдання.</i> Відпрацювати техніку виконання прийомів класичного логопедичного масажу: погладжування, розтирання, розминання, вібрації, поколювання, щільного натискання.</p>	1
4.	<p>Комплекс масажних рухів, спрямованих на розслаблення м'язів артикуляційної мускулатури (за методикою О.О. Дьякової). <i>Завдання.</i> Відпрацювати навичку проведення розслаблюючого логопедичного масажу: масажу м'язів шиї, верхнього плечового поясу, волосяної частини голови, обличчя (лоба, очної області, щік, губ, носогубної складки).</p>	1
5.	<p>Комплекс масажних рухів, спрямованих на активізацію м'язів артикуляційної мускулатури (за методикою О.О. Дьякової). <i>Завдання.</i> Відпрацювати навичку проведення активізуючого логопедичного масажу: масажу м'язів обличчя, жувальних м'язів, м'язів губ, язика, м'якого піднебіння, шиї і верхнього плечового поясу.</p>	1
6.	<p>Інструментальні методи логопедичного впливу. <i>Завдання.</i> Відпрацювати навичку проведення масажу м'язів язика з використанням спеціальних масажних зондів О.В. Новікової (зонди № 1-8).</p>	1
7.	<p>Методика використання точкового масажу. <i>Завдання.</i> Відпрацювати техніку виконання прийомів точкового масажу: погладжування, розминання, захвату, вібрації. Ознайомитись з елементами методу метамірної стимуляції Скворцова-Осипенко.</p>	1

8.	<p>Пасивно-активна гімнастика м'язів та артикуляційного апарату.</p> <p><i>Завдання.</i> Дібрати та продемонструвати комплекси пасивно – активної гімнастики м'язів та артикуляційного апарату.</p>	1
9.	<p>Використання прийомів самомасажу в логопедичній практиці.</p> <p><i>Завдання.</i> Визначити місце самомасажу в структурі групових логопедичних занять. Дібрати комплекси вправ з самомасажу під час проведення режимних моментів в умовах дитячого садка.</p>	1
	<p>Модуль № 3. Логопедичний масаж та артикуляційна гімнастика з дітьми, що мають тяжкі мовленнєві порушення</p>	5
11.	<p>Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при дизартрії.</p> <p><i>Завдання.</i> Відпрацювати навичку проведення диференційованого логопедичного масажу при стертій формі дизартрії та перехресного точкового масажу при гіперкінезах артикуляційної мускулатури.</p>	1
12.	<p>Специфіка проведення логопедичного масажу та логопедичних вправ при ринолалії та порушеннях голосу.</p> <p><i>Завдання.</i> Відпрацювати навичку проведення диференційованого логопедичного масажу при ринолалії в доопераційний та післяопераційний періоди.</p>	2
13.	<p>Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при заїканні.</p> <p><i>Завдання.</i> Відпрацювати навичку проведення диференційованого логопедичного масажу в залежності від клінічної форми заїкання (з використання прийомів класичного і точкового масажу).</p>	1
14.	<p>Принципи побудови перспективного планування корекційно-розвиткових заходів для дітей, що мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку.</p> <p><i>Завдання.</i> Скласти індивідуальне перспективне планування корекційно-відновлювальної роботи з дитиною старшого дошкільного віку, що має стерту форму дизартрії з урахуванням принципів комплексності, індивідуальних особливостей дитини та принципу диференційованого підходу.</p>	1
	РАЗОМ	18

8. ТЕМАТИКА ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

№ з/п	Вид самостійної роботи	Кількість годин
	Модуль № 1. Анатомо-фізіологічні основи логопедичного масажу	10
1.	Фізіологічний вплив логопедичного масажу на органи та системи. Скласти таблицю (схему) з короткою характеристикою впливу масажних прийомів на окремі органи та системи.	2
2.	Анатомія і фізіологія органів мовлення в нормі. Підготувати презентаційні матеріали з анатомо-фізіологічними відомостями щодо будови та іннервації органів периферійного відділу мовленнєвого апарату.	4
3.	Обстеження артикуляційного апарату Дібрати комплекс артикуляторних вправ для обстеження жувально-артикуляційних, м'яко-артикуляційних м'язів, м'язів язика, губ, щік і м'якого піднебіння. Заповнити відповідний бланк мовленнєвої картки.	4
	Модуль № 2. Логопедичний масаж та пасивно-активна гімнастика	34
4.	Методика проведення логопедичного масажу Підготувати методичні рекомендації щодо оптимальної організації процедури логопедичного масажу (організації робочого місця, вимог до логопедичного інструментарію, санітарно-гігієнічних умов проведення процедури логопедичного масажу тощо).	4
5.	Техніка використання логопедичного масажу. Скласти графічну схему класифікації основних та допоміжних прийомів логопедичного масажу.	4
6.	Комплекс масажних рухів, спрямованих на розслаблення м'язів артикуляційної мускулатури (за методикою О.О. Дьякової). Підготувати методичні рекомендації щодо використання методу штучної локальної гипотермії в корекційній роботі з дітьми, що мають спастичний м'язовий тонус та гіперкінези.	4
7.	Комплекс масажних рухів, спрямованих на активізацію м'язів артикуляційної мускулатури (за методикою О.О. Дьякової). Скласти методичний банк засобів логопедичної реабілітації дітей, що мають паретичну псевдобульбарну дизартрію (дібрати комплекси самомасажу, точкового масажу, пасивно-активної та дихальної гімнастики тощо).	4

8.	Інструментальні методи логопедичного впливу. Підготувати методичні рекомендації для батьків щодо виконання елементів логопедичного масажу в домашніх умовах (масаж язика за допомогою шпательів, зубних щіток, масажерів для язика).	6
9.	Методика використання точкового масажу. Скласти методичний банк засобів рефлексорного впливу (комплекси БАТ, комплекси перехресного точкового масажу, комплекси масажу із елементами метамірної стимуляції Скворцова-Осипенко).	4
10.	Пасивно – активна гімнастика м'язів та м'язів артикуляційного апарату. Дібрати комплекси ігор і вправ пасивно – активної гімнастики на дистальні відділи (пальчикова гімнастика, “Пальчиковий басейн”, “Різнокольорові прищіпки” тощо).	4
11.	Використання прийомів самомасажу в логопедичній практиці. Скласти методичний банк комплексів самомасажу для дітей, що мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку.	4
	Модуль № 3. Логопедичний масаж та артикуляційна гімнастика з дітьми, що мають тяжкі мовленнєві порушення	16
12.	Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при дизартрії. Підготувати методичні рекомендації щодо особливостей використання «рефлекс-забороняючих» позицій при проведенні логопедичного масажу дітям, що мають ДЦП.	4
13.	Специфіка проведення логопедичного масажу та логопедичних вправ при ринолалії та порушеннях голосу. Опрацювати сучасні методи реабілітації дітей, що мають порушення голосу. Скласти методичний банк логопедичних ігор і вправ з корекції порушень голосу.	6
14.	Специфіка проведення логопедичного масажу та артикуляційної гімнастики при заїканні. Підготувати методичні рекомендації щодо організації логопедичного заняття з дітьми, що заїкаються, із включенням прийомів логопедичного масажу.	4
15.	Принципи побудови перспективного планування корекційно-розвиткових заходів для дітей, що мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку. Заповнити таблицю, у якій розкрити зміст взаємодії вузьких спеціалістів та лікарів під час складання та реалізації індивідуальних реабілітаційних програм.	2
	РАЗОМ	60

9. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності магістранта, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНДЗ прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Логопедичний масаж» – це вид науково-практичної роботи магістранта, яка містить результати дослідницького пошуку, висвітлює рівень опанування знаннями з корекційної педагогіки та практичними вміннями аналізувати досліджувану проблему, відображає певний рівень навчальної компетентності студента. З даної дисципліни студент виконує два індивідуально-дослідних завдання (творчі проекти) за результатами вивчення змістових модулів I, II, III.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена робота у межах навчальної програми курсу «Логопедичний масаж», яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, практичних занять і охоплює значний обсяг змісту навчального курсу.

Види ІНДЗ.

- Педагогічна гра на тему: «Використання нетрадиційних методик логопедичної реабілітації дітей з ТПМ: за і проти». Творчий проект подається в друкованому вигляді та на електронних носіях. Презентація проекту готується з використанням інтерактивної дошки.

Набрана кількість балів додається до загальної кількості балів.

Критерії оцінювання ІНДЗ (творчого проекту)

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети і завдань творчого проекту. Володіння понятійно-категоріальним апаратом.	2
2.	Критичний аналіз суті та змісту проблеми дослідження. Виклад фактів, ідей, результатів творчого пошуку в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій і перспектив подальшого розвитку даного питання.	2
3.	Наявність обґрунтованої власної позиції, пропозицій щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив розвитку досліджуваної проблеми.	2
4.	Оригінальність представлених матеріалів.	2

5.	Креативність викладу матеріалу (з використанням мультимедійних технологій).	2
Разом		10 балів

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Фізіологічний вплив логопедичного масажу на органи та системи.
2. Методика використання класичного масажу в логопедичній роботі з дітьми, що мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку.
3. Методика використання точкового масажу в логопедичній роботі з дітьми, що мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку.
4. Функціональний зв'язок точок БАТ з м'язами артикуляційного апарату.
5. Розташування біологічно-активних точок та їх коротка характеристика.
6. Додаткові методи впливу в логопедичній реабілітації.
7. Характеристика порушень стану м'язового тону при дизартрії.
8. Специфіка проведення логопедичного масажу при бульбарній дизартрії.
9. Специфіка проведення логопедичного масажу при псевдобульбарній дизартрії.
10. Специфіка проведення логопедичного масажу в процесі корекції дизартрій, зумовлених ДЦП.
11. Використання прийомів перехресного точкового масажу при гіперкінезах артикуляційної мускулатури.
12. Причини гіперсалівації. Методи та засоби подолання гіперсалівації.
13. Використання прийомів пасивної та пасивно-активної гімнастики в логопедичній реабілітації дітей з ДЦП.
14. Особливості логопедичної роботи при різних формах ринолалії.
15. Специфіка проведення логопедичного масажу при функціональній органічній ринолалії в доопераційний період.
16. Специфіка проведення логопедичного масажу при функціональній органічній ринолалії в післяопераційний період.
17. Використання пасивно-активних вправ для стимуляції роботи піднебінно-глоткових м'язів.
18. Специфіка проведення логопедичного масажу при порушеннях голосу.
19. Використання прийомів самомасажу в логопедичній реабілітації дітей, що мають порушення мовленнєвого та психофізичного розвитку.
20. Організація логопедичного заняття з дітьми, що заїкаються, із включенням прийомів логопедичного масажу.
21. Використання логопедичного масажу в клініці афазій.
22. Використання логопедичного масажу в клініці алалій.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

У процесі оцінювання навчальних досягнень студента застосовуються такі методи:

➤ **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.

➤ **Методи письмового контролю:** самостійна робота, модульне письмове тестування; звіт, реферат, есе, презентації.

➤ **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

11. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальні досягнення студентів другого (магістерського) рівня освіти з дисципліни «Логопедичний масаж» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Оцінювання знань студентів з дисципліни здійснюється на основі результатів поточного, модульного контролю та комплексної модульної контрольної роботи.

Об'єктом оцінювання знань студентів у процесі поточного контролю є:

- систематичність, активність та змістовність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу на практичних заняттях;
- рівень виконання модульних завдань;
- виконання завдань для самостійного опрацювання.

1. *Рейтингове оцінювання курсу практичних занять та самостійної роботи:*

- 1.1. Підготовка фіксованого виступу - 1-5 балів.
- 1.2. Участь у обговоренні питань плану практичних занять - 1-5 балів.
- 1.3. Використання додаткових літературних джерел, анотації статей - 1-5 балів.
- 1.4. Підготовка реферату - 1-5 балів.
- 1.5. Підготовка наукового повідомлення - 1-5 балів.
- 1.6. Самостійне опрацювання окремих питань - 1-5 балів.
- 1.7. Тестування - 1-5 балів.
- 1.8. Перевірка зошита (конспектів) - 1-5 балів.

2. *Форми модульного контролю:*

- 2.1. Глибоке розкриття всіх питань - 4-5 балів.
- 2.2. Повна, коротка відповідь - 3-4 бали.
- 2.3. Коротка відповідь з кількома помилками - 3 бали.
- 2.4. Неповна відповідь - 1 бал.
- 2.5. Неповна відповідь зі значною кількістю недоліків - 1 бал.
- 2.6. Незадовільна відповідь - 0 балів.

3. *Додаткові бали:*

- 3.1. Доповнення на практичних заняттях – 1-2 бали.
- 3.2. Участь у дискусії – 1-2 бали.
- 3.3. Творчий підхід до вирішення завдань - 1-2 бали.

4. *Штрафні бали:*

- 4.1. За відсутність на лекціях - мінус 2 бали.
- 4.2. За відсутність на практичних заняттях - мінус 2 бали.
- 4.3. Неготовність до практичного заняття - мінус 3 бали.

Пропущена з поважної причини робота може бути зданою протягом двох тижнів без зняття штрафних балів.

Пропущена за неповажних причин робота також повинна бути відпрацьована, але вже зі зняттям 50% штрафних балів.

Кожний модуль включає бали за відвідування лекцій, практичних занять, поточну роботу студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, написання модульної контрольної роботи.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У таблиці представлено розподіл балів, що присвоюються студентам упродовж вивчення дисципліни «Логопедичний масаж».

Розподіл балів, які отримують студенти

	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3		залік	Підсумкова оцінка
Максимальна кількість балів	20		30		25		25	100
	ПК	МК	ПК	МК	ПК	МК		
	10	10	20	10	15	10		
Кількість балів за змістовими модулями і модульний контроль, в т.ч. за видами робіт								
- практичні заняття	5		10		10			
- виконання СРС	5		10		5			

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

КМКР проводиться у формі виконання письмових завдань. Перелік питань, що охоплюють зміст програми дисципліни, критерії оцінювання залікових завдань, доводяться до студентів на початку семестру.

Для оцінювання відповідей студентів з навчальної дисципліни «Логопедичний масаж» використовуються наступні критерії.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно» (90–100 балів)	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре» (75–89 балів)	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань; але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно» (60–74 балів)	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно» (0–59 балів)	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Підсумковий контроль знань студентів з дисципліни «Логопедичний масаж» здійснюється на основі результатів поточного й підсумкового контролю.

12. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З ДИСЦИПЛІНИ «ЛОГОПЕДИЧНИЙ МАСАЖ»

Теоретичні питання:

1. Визначення логопедичного масажу. Місце логопедичного масажу в комплексній системі корекційно-педагогічного впливу.
2. Фізіологічний вплив логопедичного масажу на організм.
3. Цілі і задачі логопедичного масажу. Етапи логопедичного масажу та їх завдання.
4. Види логопедичного масажу: класичний ручний масаж, крапковий, апаратний, зондовий (за методикою Новикової О.В.).
5. Будова голови і шиї: кістки черепа, кістки обличчя.
6. Жувальні м'язи і їх основні функції.
7. Група м'язів і їх основні функції.
8. Анатомія і фізіологія артикуляційного апарату. Порожнина рота, м'язи губ, щік, м'якого піднебіння. Їх функція і іннервація.
9. Язик, його відділи. Скелетні та власні м'язи язика.
10. Попереднє діагностування стану м'язового тону органів артикуляційного апарату (огляд, пальпація, спостереження при виконанні динамічних і статичних вправ).
11. Характеристика порушень стану м'язового тону органів артикуляційного апарату (спастичність, гіпотонія, дистонія).
12. Правила проведення логопедичного масажу. Підготовка дитини до першого сеансу логопедичного масажу.
13. Положення тіла під час проведення логопедичного масажу.
14. Обладнання кабінету для масажу, гігієнічні вимоги до нього.
15. Час проведення масажу в структурі логопедичних занять. Дозування і тривалість логопедичного масажу.
16. Показання та протипоказання до застосування логопедичного масажу.
17. Техніка масажних рухів, спрямованих на розслаблення м'язів шиї, обличчя, жувальних та м'язів м'язів губ, язика.
18. Техніка масажних рухів, спрямованих на активізацію м'язів обличчя, жувальних м'язів, м'язів губ, язика, м'якого піднебіння, шиї.
19. Пасивно-активна логопедична гімнастика, як важливий засіб додаткового впливу.
20. Метод самомасажу в структурі групових логопедичних занять. Методика проведення приймів самомасажу.
21. Крапковий масаж, як один із методів рефлекторного впливу. Визначення крапкового масажу, його цілі. Методичні вказівки до проведення крапкового масажу.
22. Функціональний зв'язок біологічно активних точок з м'язами артикуляційного апарату. Визначення місцезнаходження біологічно активних точок. Розслаблюючі та стимулюючі техніки в крапковому масажі.

23. Характеристика специфічних розладів рухової сфери, що впливають на формування мовлення при ДЦП (патологічні оральні і тонічні рефлексі).

24. Методи і прийоми погашення рефлексів орального автоматизму, патологічних тонічних рефлексів.

25. Етапи логопедичного масажу при ДЦП, його задачі.

26. Види логопедичного масажу в корекції ДЦП (класичний масаж, масаж по біологічно активним точкам, масаж з елементами метамірної стимуляції).

27. Диференційоване використання прийомів логопедичного масажу при ДЦП. Використання «рефлекс-забороняючих» позицій при проведенні логопедичного масажу з дітьми, що хворі на ДЦП.

28. Пасивно-активна гімнастика в корекції ДЦП. Пасивно-активна гімнастика на дистальні відділи, її завдання.

29. Загальні рекомендації до проведення логопедичного масажу при ринолалії в постопераційний період.

30. Техніка масажних рухів, спрямованих на активізацію м'язів піднебінної занавіски, піднебінно-язикових і піднебінно-глоткових м'язів.

31. Використання прийомів крапкового масажу при проведенні фонаційної гімнастики.

32. Вплив логопедичного масажу на емоційний стан осіб, що заїкаються.

33. Принципи побудови перспективного планування корекційно-розвиткових заходів: принцип комплексності; врахування індивідуальних особливостей дитини; принцип поетапного формування навичок; принцип диференційованого підходу в логопедичній роботі.

Практичні завдання:

1. Продемонструйте комплекс масажних рухів, спрямованих на розслаблення м'язів шиї та обличчя.

2. Продемонструйте комплекс масажних рухів, спрямованих на розслаблення жувальних та м'язів м'язів.

3. Продемонструйте комплекс масажних рухів, спрямованих на розслаблення м'язів губ та язика.

4. Продемонструйте комплекс масажних рухів, спрямованих на активізацію м'язів обличчя та жувальних м'язів.

5. Продемонструйте комплекс масажних рухів, спрямованих на активізацію м'язів губ, язика, м'язів піднебіння.

6. Виконайте зондовий масаж язика (зонд № 1).

7. Виконайте зондовий масаж язика (зонд № 2).

8. Виконайте зондовий масаж язика (зонд № 3).

9. Виконайте зондовий масаж язика (зонд № 4).

10. Виконайте зондовий масаж язика (зонд № 5).

11. Виконайте зондовий масаж язика (зонд № 6).

12. Виконайте зондовий масаж язика (зонд № 7).

13. Виконайте зондовий масаж язика (зонд № 8).

14. Продемонструйте комплекс масажних рухів, спрямованих на активізацію м'язів піднебінної занавіски, піднебінно-язикових і піднебінно-глоткових м'язів.

15. Продемонструйте комплекс логопедичного масажу при заїканні.

16. Продемонструйте статичні вправи, що використовуються під час діагностичного обстеження органів артикуляційного апарату.

17. Продемонструйте динамічні вправи, що використовуються під час діагностичного обстеження органів артикуляційного апарату.

18. Продемонструйте вправи пасивної артикуляційної гімнастики, що використовуються в роботі з дітьми, хворими на церебральний параліч.

19. Продемонструйте вправи активної артикуляційної гімнастики, що використовуються в роботі з дітьми, хворими на церебральний параліч.

20. Продемонструйте прийоми самомасажу м'язів голови, шиї, обличчя.

21. Продемонструйте прийоми самомасажу м'язів язика.

22. Продемонструйте 3-4 вправи на розвиток фізіологічного дихання, які використовуються в корекційній роботі з дітьми, що мають церебральний параліч.

23. Продемонструйте комплекс масажу по біологічно активних точках (ціль – за вибором).

24. Продемонструйте комплекс пасивних та пасивно-активних рухів, що стимулюють роботу піднебінно-глоткових м'язів.

25. Продемонструйте комплекс масажу по біологічно-активних точках в поєднанні з фонаційною гімнастикою.

26. Продемонструйте кілька вправ перехресного крапкового масажу за методикою К.А.Семенової.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Архипова Е.Ф. Логопедический массаж при дизартрии. - М.: АСТ: Астрель; Владимир: ВКТ, 2008. – 20с.
2. Григоренко Н.Ю., Цыбульский С.А. Диагностика и приемы коррекции звукопроизносительных расстройств у детей с нетяжелыми аномалиями органов артикуляции. – М.: Книголюб, 2005. – 144с.
3. Ласточкина О. В. Логопедичний масаж: курс лекцій. Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Корекційна освіта. Логопедія». Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – 80с.
4. Логопедия. Методическое наследие. В 5 кн. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 480с.
5. Новикова Е. Зондовый массаж. Коррекция звукопроизношения. Наглядно-дидактическое пособие. Часть 1. – М.: Издательство "Гном и Д", 2009. – 457с.
6. Приходько О.Г. Логопедический массаж при коррекции дизартрических нарушений речи у детей раннего и дошкольного возраста. – М: КАРО, 2010. – 160с.
7. Шафеева А. А. Логопедический массаж: метод. пособие. – М.: БЕТА-ФРЕЙМ, 2009. – 56с.

ДОПОМІЖНА

1. Бадалян Л.О. Детская неврология. – 3-е изд. – М.: Просвещение, 1984. – 332 с.
2. Блыскина И.В. Комплексный подход к коррекции речевой патологии у детей. Логопедический массаж: Методическое пособие для педагогов дошкольных образовательных учреждений. – СПб.: «ДЕТСТВО-ПРЕСС», 2008 – 114с.
3. Визель Т. Г. Аномалии речевого развития ребенка. М.: Секачев, 1995. – 46с
4. Визель Т. Г. Логопедические упражнения на каждый день для выработки четкой речи. – М.: В.Секачев, 2005. – 16с.
5. Винарская Е.Н., Пулатов А.М. Дизартрия и ее топикодиагностическое значение в клинике очаговых поражений мозга. Ташкент, 1973. – 104с
6. Винарская, Е.Н. Дизартрия / — М.: АСТ: Астрель, Транзиткнига, 2005.
7. Григоренко Н.Ю. Влияние нетяжелых аномалий органов артикуляционного отдела на состояние звукопроизношения у детей / Современные технологии профилактики и коррекции нарушений развития: научно-практическая конференция, посвященная 10-летию МГПУ. Том II. Материалы секции «Реализация системного принципа коррекционной работы по преодолению речевых нарушений». – М.: МГПУ, 2005. – 276с. – С.86-94.

8. Григоренко Н.Ю., Цыбульский С.А. Диагностика и приемы коррекции звукопроизносительных расстройств у детей с нетяжелыми аномалиями органов артикуляции. – М.: Книголюб, 2005. – 144с
9. Дьякова Е.А. Логопедический массаж. – М.: Академия, 2005. – 107с
10. Ильякова Н.Е. Постановочные зонды в коррекции звукопроизношения. Пособие для логопедов дошкольных, школьных и медицинских учреждений. – М.: Гном и Д, 2006. – 24с.
11. Массаж, доступный каждому. Изд. 4-е./Авт.-сост. Д.М. Давыцов. – М.: Советский спорт, 1998. – 46 с.
12. Приходько О.Г. Ранняя помощь детям с двигательной патологией в первые годы жизни. Методическое пособие. С – СПб.: Издательство «КАРО», 2006 г. – 22с.
13. Филичева Т.Е., Туманова Т.В. Формирование звукопроизношения у дошкольников. – М.: Просвещение, 1993. – 112 с.

14. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

1 <http://www.pedlib.ru/Books/5/0218/>

Приходько О.Г. Логопедический массаж при коррекции дизартрических нарушений речи у детей раннего и дошкольного возраста /учебно-методическое пособие/ (текст)

2 <http://www.pandia.ru/text/78/023/7862.php>

Приходько О.Г. Логопедический массаж при коррекции дизартрических нарушений речи у детей раннего и дошкольного возраста /учебно-методическое пособие/ (текст)

3 <http://zametkilogopeda.jimdo.com>

Приходько О.Г. Логопедический массаж при коррекции дизартрических нарушений речи у детей раннего и дошкольного возраста /учебно-методическое пособие/ (текст).

4 http://www.pedlib.ru/Books/7/0107/7_0107-1.shtml

Григоренко Н.Ю., Цыбульский С.А. Диагностика и коррекция звукопроизносительных расстройств у детей с нетяжелыми аномалиями органов артикуляции /учебно-методическое пособие/ (текст)

5 <http://moslogoped.ru/narusheniya/>

Комплекс упражнений по миодыхательной стимуляции, направленный на вызывание звуков речи. Комплексы упражнений для звуков. Лимфодренажный массаж лица.

6 <http://www.twirpx.com/file/458285/>

Григоренко Н.Ю. Приемы дифференцированной логопедической работы по преодолению произносительных расстройств у детей с нетяжелыми аномалиями органов артикуляции (текст).

7 <http://vunivere.ru/work8937>

Григоренко Н.Ю. Приемы дифференцированной логопедической работы по преодолению произносительных расстройств у детей с нетяжелыми аномалиями органов артикуляции (текст).